

СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА ПРОСА

Сидякіна О.В.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет» (м. Херсон)

В історії просо відоме вже понад 4 тис. років. Найбільш поширеною ця культура була у період Середньовіччя, і особливо в країнах Європи, де вона відгравала стратегічне значення. Проте, починаючи з XVI ст., з впровадженням у виробництво кукурудзи, гречки, картоплі, вівса, площі під просом почали поступово скорочуватися. А у XX ст. культура проса практично втратила своє господарське значення, що пов'язано зі значним збільшенням обсягів вирощування зернових і технічних культур.

У XXI ст. спостерігається тенденція до збільшення посівних площ у світі, зайнятих просом. Так, відповідно до даних Департаменту сільського господарства США, посіви культури в країнах світу у 2007 р. становили 34,2 млн. га, у 2008 р. – 34,8 млн. га, у 2009 р. – 35,7 млн. га. Третина світових площ під просом зосереджена в Індії, по 1/6 – в Нігерії та Республіці Нігер. На сьогоднішній день просо у структурі світового виробництва посідає шосте місце після кукурудзи, рису, пшениці, ячменю і сорго.

В Україні просо є однією з основних круп'яних культур, цінність якої обумовлюється значним переліком переваг. Незважаючи на це, обсяги виробництва проса в нашій країні є незначними, що призводить до певного ажіотажу та високих цін на круп'яну продукцію із проса.

Найбільші площі посівів проса в Україні слід відзначити у 2000 р. – 366,5 тис. га, найменші – у 2010 і 2013 рр. – 85,3 і 78,0 тис. га відповідно. З 2000 по 2013 рр. посівні площі, зайняті просом в Україні скоротилися у 4,7 раза. Якщо проаналізувати обсяги вирощування проса у розрізі сільськогосподарських підприємств і господарств населення, то можна простежити чітку закономірність поступового скорочення площ посівів проса на підприємствах і помітну позитивну динаміку нарощування посівних площ у господарствах населення. Так, у 2000 р. частка сільськогосподарських підприємств у загальних обсягах вирощування проса в Україні становила 96,6%, а частка господарств населення – тільки 3,4%. У 2013 р. зазначені показники становили відповідно 54,7 і 45,3%.

Просо вирощують в усіх областях України, за виключенням Чернівецької і Закарпатської областей. Найбільші валові збори зерна отримують у Миколаївській, Херсонській, Запорізькій, Дніпропетровській і Харківській областях. Слід зазначити, що і ґрунтово-кліматичні умови цих регіонів є найбільш сприятливими для вирощування проса. У західних регіонах нашої країни вирощування цієї культури обмежене, хоча в окремі роки тут одержують високі, якщо аналізувати показники в розрізі регіонів, рівні урожайності зерна проса.

Урожайність проса в розрізі категорій господарств України демонструє рис. 1. З наведених даних видно, що мінімальних своїх позначок вона досягла у 2012 р. – 1,03 т/га у цілому по Україні, 1,11 т/га – на сільськогосподарських підприємствах і 0,87 т/га – у господарствах населення. Найбільшу

продуктивність проса слід відзначити у 2008 р. – 1,56; 1,53; 1,68 т/га та у 2011 р. – 1,78; 1,83 і 1,68 т/га відповідно.

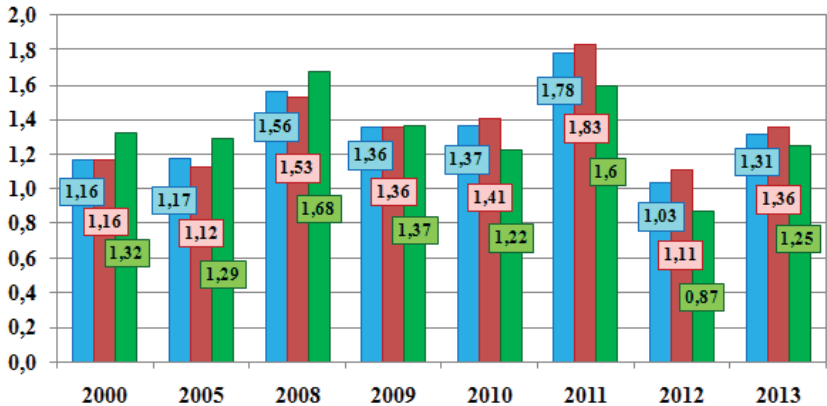

Рис. 1 Динаміка врожайності проса в розрізі категорій господарств України, т/га

Примітки:

■ Усі категорії господарств

■ Сільськогосподарські підприємства

■ Господарства населення

Слід зазначити, що середня врожайність проса в світі низька і становить близько 1,0 т/га. Найвищі врожаї зерна цієї круп'яної культури одержують у Китаї – 2,4 т/га. Проте потенціал продуктивності проса набагато вищий. Сучасні сорти за належної технології здатні забезпечувати врожаї зерна на рівні 4,0–4,5 т/га і більше.

Актуальним завданням сучасного агропромислового комплексу України є збільшення врожайності та валових зборів проса, тим більш на фоні світової продовольчої кризи. Одним з шляхів вирішення останньої є забезпечення населення відносно дешевими крупами, експортером яких може стати наша країна.

Дуже важливо впроваджувати у виробництво нові сорти проса, які здатні формувати високі рівні врожайності зерна з відмінними показниками якості і високим виходом крупи, та дотримуватися сучасних технологій вирощування, які б урахували генетичні особливості сортів і ґрунтово-кліматичні умови зон вирощування. Це дозволить частково вирішити проблему забезпечення населення високоякісним продовольчим зерном в обсягах, необхідних для забезпечення як внутрішніх потреб, так і формування експортного потенціалу.

Україна має сприятливі ґрунтово-кліматичні умови для розвитку галузі круп'яного виробництва і володіє усіма необхідними можливостями для розширення площ посівів під просом та істотного збільшення його продуктивності.